

ПОСІБНИК АКТИВНОГО ВИБОРЦЯ

ВИБОРИ: ДЛЯ ЧОГО ВОНИ НАМ ПОТРІБНІ
І ЯКИМИ ВОНИ МАЮТЬ БУТИ?

ЯКИМ ЧИНОМ ДОЛУЧИТИСЬ ДО АКТИВНОЇ
УЧАСТІ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ?

Я — ВИБОРЕЦЬ

Я — СПОСТЕРІГАЧ

Я — ЧЛЕН ДІЛЬНИЧНОЇ
АБО ОКРУЖНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Фундація "Відкрите суспільство"
01024, м. Київ, а/с 124
тел.: 38 (044) 417 70 16
e-mail: info@osf.kiev.ua
www.deputat.org.ua

Посібник активного виборця

ЗМІСТ

ВИБОРИ: ДЛЯ ЧОГО ВОНИ НАМ ПОТРІБНІ
І ЯКИМИ ВОНИ МАЮТЬ БУТИ?

4

ЯКИМ ЧИНОМ ДОЛУЧИТИСЬ ДО АКТИВНОЇ
УЧАСТІ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ?

8

Я — ВИБОРЕЦЬ

10

Я — СПОСТЕРІГАЧ

16

Я — ЧЛЕН ДІЛЬНИЧНОЇ
АБО ОКРУЖНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

26

Незалежно від того, які політичні погляди ми сповідуємо і які кольори обираємо, очевидним є те, що події президентських виборів 2004 року мали виняткове значення для кожного з нас. Пояснення цієї "винятковості" є дуже простим і правдивим, адже саме під час позаторішньої виборчої кампанії українське суспільство усвідомило, що **МИ ВПЛИВАЄМО** і **МИ ВИРІШУЄМО** долю країни. Наразі найважливішим для нас і для майбутнього наших дітей є збереження цього усвідомлення і подальший розвиток України як демократичної держави. Ми не можемо і не повинні залишатись осторонь, бо суспільні процеси потребують нашої активної участі, відповідальності й допомоги. Посібник, який Ви тримаєте у своїх руках, є путівником Вашого активного долучення до важливих для української держави парламентських виборів 2006 року.

Традиція голосування з'явилась віддавна: вже за часів афінської демократії громадяни міста-держави обирали гідних управління полісом. Століттями процедура виборів видозмінювалась, однак сталим лишився її зміст: делегування народом належної йому влади шляхом обрання певних осіб і уповноваження їх на здійснення визначених управлінських функцій. Природно, що погляди та інтереси людей є різними, і різною є кількість населення у країнах світу. Очевидним є також і те, що ця кількість завелика для здійснення всенародного обговорення всіх напрямів державної політики. Водночас інтереси якнайбільшої частини населення мають бути враховані, а конфлікт між розмаїттям інтересів та практичною їх реалізацією — вирішено. Через "фізичну" неможливість постійного вирішення всіх питань, які стосуються державних інтересів, шляхом безпосередньої демократії суспільство винайшло іншу форму народного волевиявлення — вибори до представницького органу, яким і є парламент.

ВИБОРИ: ДЛЯ ЧОГО ВОНИ НАМ ПОТРІБНІ І ЯКИМИ ВОНИ МАЮТЬ БУТИ?

У сучасному демократичному світі **ВИБОРИ** є одним з основних правових інститутів, за допомогою якого народ здійснює своє невід'ємне право на участь у державному управлінні.

За допомогою виборів кожен з нас має можливість контролювати і впливати на посадових осіб, яких ми "годуємо", сплачуючи податки. У цьому контексті дуже важливо розуміти, яку роль у системі суспільних відносин відіграють органи державної влади.

Відомо, що англійською мовою державна служба називається **public service**, що в дослівному перекладі означає "**публічний сервіс**" — цей приклад яскраво підтверджує, що не ми існуємо для чиновників, а чиновники для нас. Саме тому необхідно бути активним у щоденному громадському житті, й особливо під час виборчого процесу, усвідомлюючи, що таким чином ми самі обираємо тих, хто буде зобов'язаний для нас працювати.

Так, згідно з Конституцією України єдиним джерелом влади у нашій державі є народ, який делегує цю владу державним органам, що представляють законодавчу, виконавчу та судову гілки влади. Цей розподіл гілок влади є надзвичайно важливим для існування демократичного ладу, оскільки таким чином державні органи перевіряють і контролюють діяльність один одного, перешкоджаючи концентрації усіх владних повноважень "в одних руках". Парламентські вибори дають кожному з нас унікальний шанс реалізувати своє конституційне право обирати єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Зауважимо, що у жодному разі вибори не можуть проходити заплутано, непрозоро, у довільному і невизначеному порядку. Для забезпечення демократичності виборчого процесу впливові та авторитетні міжнародні організації запровадили низку спеціальних стандартів, дотримання яких характеризує вільну і прозору виборчу кампанію. Так, Організація з питань Безпеки і Співробітництва в Європі (ОБСЄ), членом якої є і наша держава, затвердила єдині принципи, які мають виконувати всі без винятку країни-учасниці під час організації і проведення виборів. Переважна відповідальність за дотримання зазначених міжнародних стандартів проведення виборів покладається на уряд відповідної держави.

До основних міжнародних стандартів виборчого процесу і виборів належать:

- ▶ **Принцип періодичності**, який полягає у тому, що вибори повинні відбуватись періодично, через визначені на законодавчому рівні проміжки часу. Період часу між кожними наступними виборами не повинен бути необґрунтовано довгим. Сім років за загальними правилами розглядаються як максимальний проміжок часу для виборів на виконавчі посади; п'ять років є максимальним періодом для виборів до нижньої палати парламенту. Жодний зі службовців виконавчої гілки влади не повинен бути обраним довічно.
- ▶ **Принцип дійсності** (принцип істинності) природно означає те, що результати виборів мають бути істинним волевиявленням громадян. Окрім того, цей принцип включає в себе право народу змінювати уряд. Принцип істинності виборів може бути порушеним, якщо: на виборах не представлені кандидати від опозиції; в країні запроваджені нерозумні обмеження щодо створення та функціонування політичних партій або щодо реєстрації кандидатів; не існує надійної перспективи, що виборці зможуть проголосувати за особу, яка не обіймає владних позицій на момент виборів.
- ▶ **Принцип свободи** (принцип вільних виборів) полягає у дотриманні всіх прав та основних свобод людини до, протягом і після виборчого процесу. Всі громадяни, політичні партії та кандидати повинні мати вільні можливості щодо реалізації свободи вираження, права на мирні зібрання та свободи пересування. Виборчий процес не повинен проходити в атмосфері страху, залякувань, насилля, загрози покарання; не повинен використовуватись адміністративний ресурс. Медіа повинні мати можливість для вільного висвітлення виборчого процесу; недержавні організації повинні вільно провадити діяльність, пов'язану із виборами. Так, наприклад, національні спостерігачі повинні мати можливість щодо вільного моніторингу голосування та підрахунку голосів; підбиття підсумків голосування повинно бути очевидним і підконтрольним, починаючи з рівня виборчих дільниць і закінчуючи Центральною виборчою комісією.
- ▶ **Принцип справедливості** полягає у забезпеченні для всіх кандидатів рівних можливостей, а також у рівності кандидатів перед законом та органами державної влади. Закони не повинні містити дискримінаційних положень і застосовуватись несправедливо. Всі кандидати, які хочуть брати участь у виборах, повинні мати таку можливість. Публічні ресурси повинні використовуватись справедливо. Державні медіа повинні бути абсолютно не заангажованими. Виборча адміністрація повинна діяти неупереджено. Голосування, підрахунок голосів та оголошення результатів виборів повинні

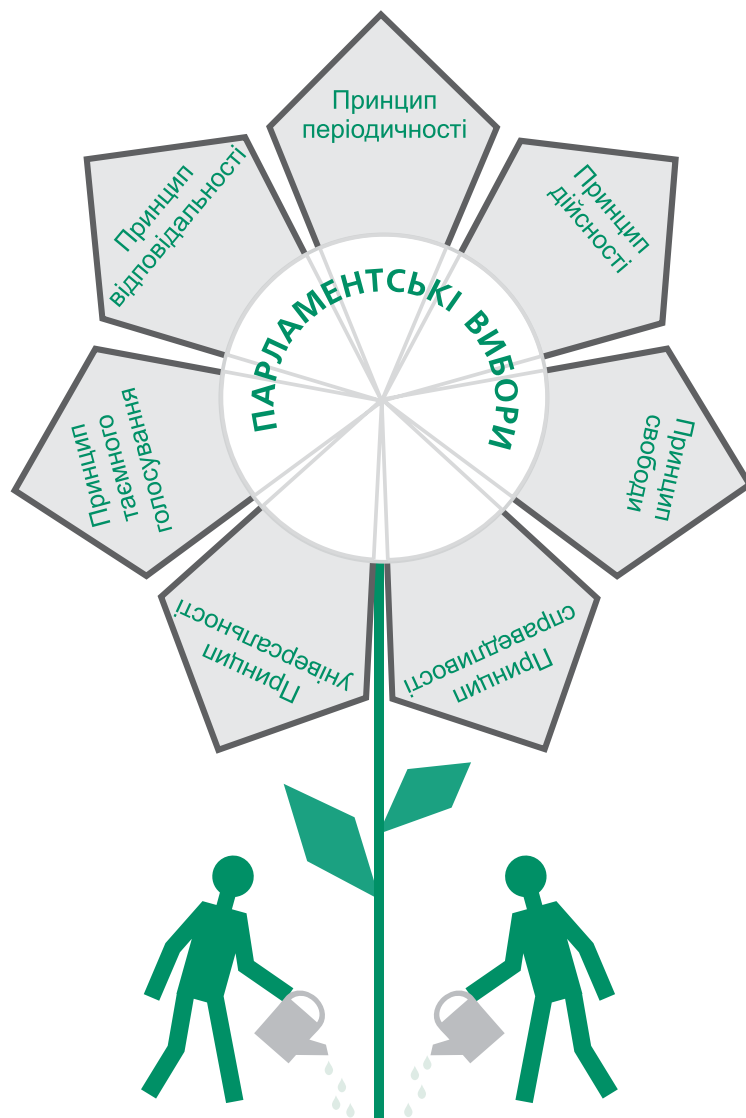
бути вільними від обману та фальсифікації. Кандидати, які отримали необхідну кількість голосів, повинні мати можливість розпочати роботу на відповідних посадах. Усі кандидати та виборці повинні мати доступ до шляхів оскарження владних рішень, у тому числі через неупереджений та справедливий судовий процес. Юридична відповідальність повинна бути застосована до осіб, винних у порушеннях виборчого законодавства.

▶ **Принцип універсальності та рівності виборчого права** означає, що всі громадяни, які досягли відповідного віку, повинні мати можливість реалізувати своє виборче право. Забороняються усі форми та види дискримінації, а також стягнення будь-яких платежів у вигляді сплати за включення до списку виборців. Повинна застосовуватись ефективна та неупереджена система реєстрації виборців та складання списку виборців. Усі виборці, у тому числі інваліди та ув'язнені, повинні мати доступ до виборчих дільниць або інших процедур голосування. Не повинно бути жодних обмежень у допуску до голосування щодо жінок, осіб, які належать до національних меншин, інших особливих соціальних груп. Рівність виборчого права також полягає у тому, що голос кожного повинен мати однакову силу і цінність. У разі проведення виборів на мажоритарній основі кількість населення або кількість виборців у кожному виборчому окрузі повинна бути приблизно однаковою, різниця у 10% може бути визнана порушенням цього принципу.

▶ **Принцип таємного голосування** полягає у тому, що кожен виборець повинен голосувати особисто, без присутності інших осіб, у спеціальній кабінеті для голосування. Позначення у виборчому бюлетені не повинні бути помітними до того, як виборець кине виборчий бюлетень до скриньки. Виборчий бюлетень не повинен жодним чином ідентифікуватись із конкретною особою. Будь-яке групове голосування, голосування за довіреністю або голосування поза виборчою кабінетом тягне за собою порушення цього принципу.

▶ **Принцип відповідальності** вимагає, щоб усі обранці, вступаючи на виборну посаду, визнавали свою відповідальність перед виборцями.

Тільки у тому разі, якщо до, під час та після виборчої кампанії уряд держави, органи державної влади і місцевого самоврядування забезпечували практичну реалізацію усіх наведених вище принципів, ми можемо впевнено стверджувати: ці вибори були вільними, прозорими і демократичними, а їх результати цілком відповідають волевиявленню українського народу.

ЯКИМ ЧИНОМ ДОЛУЧИТИСЬ ДО АКТИВНОЇ УЧАСТІ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ?

Залежно від того, скільки бажання, фізичних сил та часових можливостей маєте, Ви можете взяти участь у виборчому процесі як простий виборець, як офіційний спостерігач або як член дільничної чи окружної виборчої комісії.

Основним завданням виборця є власна оцінка програм політичних партій, базована на інтересах, потребах, симпатіях, та здійснення свого виборчого права відповідно до українського законодавства. Як виборець кожен має законну можливість всіляко обговорювати кандидатів у народні депутати, їх якості та політичні орієнтири, тим самим забезпечуючи вільний розвиток і поширення у громаді різноманітних ідей і поглядів, що само по собі є необхідним елементом демократії. Як виборець Ви можете витратити на виборчий процес стільки вільного часу, скільки забажаєте.

Основним завданням офіційного спостерігача є спостереження за дотриманням виборчого законодавства суб'єктами виборчого процесу як у процесі підготовки до дня виборів, так і безпосередньо під час голосування, підрахунку голосів і встановлення результатів голосування. Діяльність офіційних спостерігачів є важливою гарантією реалізації основних прав і свобод людини у контексті виборчої кампанії. Як офіційний спостерігач Ви маєте активно виконувати свої завдання щонайменше безпосередньо у день голосування.

Основним завданням члена дільничної або окружної виборчої комісії є неухильне виконання виборчого закону під час адміністрування виборчого процесу на виборчій дільниці або у територіальному виборчому окрузі відповідно, а також забезпечення реалізації виборчих прав громадян. Як член дільничної чи окружної виборчої комісії Ви маєте перейматись виборчими справами з моменту Вашого офіційного затвердження на відповідній посаді і до моменту припинення діяльності виборчих комісій.

Нагадаємо, що Ваша діяльність як офіційного спостерігача або як члена дільничної чи окружної виборчої комісії у жодному разі не може перешкоджати Вам здійснити власне конституційне право обирати народних депутатів України.

До суб'єктів виборчого процесу, відповідно до українського законодавства, належать: виборець; виборча комісія, яка утворена відповідно до законодавства; партія (блок), що висунула кандидатів у депутати; кандидат у депутати, зареєстрований у порядку, встановленому законодавством; офіційний спостерігач від партії (блоку) — суб'єкта виборчого процесу

Я — ВИБОРЕЦЬ

Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями. Як виборець кожен з нас має знати наведені нижче основні законодавчі "умови" організації та проведення парламентських виборів.

Вибори народних депутатів України є загальними. Це означає, що право голосу на виборах мають громадяни України, яким на день виборів виповнилося 18 років. Для того щоб здійснити своє право вибору, громадянин має бути включеним до списків виборців на виборчій дільниці. Бюлетень для голосування видається виборцю після пред'явлення ним документа, який підтверджує його особу та громадянство України. Таким документом може бути:

- 1) паспорт громадянина України;
- 2) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- 3) дипломатичний паспорт;
- 4) службовий паспорт;
- 5) посвідчення особи моряка;
- 6) для осіб, недавно прийнятих до громадянства України, — тимчасове посвідчення громадянина України;
- 7) виключно для військовослужбовців строкової служби — військовий квиток;
- 8) для осіб, які перебувають в установах кримінально-виконавчої системи, — картка (довідка) установи кримінально-виконавчої системи, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотокартку особи, підпис керівника та печатку установи.

Зауважимо, що паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт або посвідчення особи моряка є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на закордонних виборчих дільницях, а також на спеціальних виборчих дільницях, утворених на суднах, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України.

На закордонних виборчих дільницях, утворених у країнах, до яких дозволений виїзд громадян України за внутрішнім паспортом, підставою для отримання бюлетеня може бути і паспорт громадянина України.

Запам'ятайте, що не можуть бути використані на виборчих дільницях паспорти громадянина України, що оформлені з використанням бланків паспортів колишнього СРСР.

Громадянин України, який проживає або перебуває в період підготовки і проведення виборів за межами України, має право голосу на виборах народних депутатів України на загальних підставах. Реалізація виборчих прав такого громадянина забезпечується його включенням до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, утвореній згідно з українським законодавством.

Не має права голосу громадянин, визнаний судом недієздатним.

Вибори народних депутатів є рівними. Це означає, що громадяни України беруть участь у виборах на рівних засадах. Кожний виборець на виборах депутатів має один голос. Виборець може використати свій голос тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців.

Усі кандидати у народні депутати України мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі. Аналогічно усі партії (блоки) — суб'єкти виборчого процесу мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі у порядку та в межах, встановлених виборчим законодавством.

Рівність прав і можливостей кандидатів у депутати, партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу має забезпечуватись:

1. Забороною привілеїв чи обмежень кандидатів у депутати за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.
2. Забороною втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у виборчий процес, за винятком випадків, передбачених Законом України "Про вибори народних депутатів України".
3. Рівним та неупередженим ставленням органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб до кандидатів у депутати, партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу.

4. Заборонаю використання партією (блоком) під час фінансування передвиборної агітації інших коштів, окрім коштів виборчого фонду партії (блоку) та коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації відповідно до виборчого законодавства.

5. Рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації до кандидатів у депутати, партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу.

Вибори народних депутатів є прямими. Громадяни України обирають депутатів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку). Кожний виборець голосує на виборах особисто. Забороняється голосування за інших осіб або передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі.

Вибори народних депутатів є вільними. Для цього виборцям мають бути забезпечені умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення під час голосування. З метою створення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день виборів надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на 4 години.

Голосування на виборах депутатів є таємним. Членам виборчих комісій, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії або розголошувати відомості, що дають можливість встановити зміст волевиявлення виборця. Виборчі бюлетені та порядок їх видачі мають бути оформлені таким чином, щоб унеможливити ідентифікацію особи, яка заповнила відповідний виборчий бюлетень.

Забороняються будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Не допускаються обмеження щодо участі громадян у виборчому процесі за винятком тих, які передбачені Конституцією України та Законом України "Про вибори народних депутатів України".

Забороняється застосування насильства, погроз, обману, підкупу або будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному волевиявленню виборця.

Забороняється контроль за волевиявленням виборців.

Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах.

Окрім зазначеного вище, кожен з нас як виборець і громадянин України має розуміти, що собою являє політична партія та її програма.

Що таке політична партія та її програма?

Праобразом політичних партій прийнято називати громадські утворення Давньої Греції та Риму, але більш схожими на партії в сучасному розумінні можна вважати спілки періоду буржуазних революцій, коли сваволя абсолютизму почала замінюватись своєрідною демократичною формою правління, що передбачала певне народне представництво. Виникла необхідність здобувати представницькі мандати, а стратегічно найлегше це було зробити, об'єднавшись у партію.

Однак ще довгий час партії відігравали суто допоміжну роль у політичному процесі. З часом значення партій дедалі більше зростало, оскільки з'явилась можливість бачити, аналізувати, порівнювати і впливати у різний спосіб на політичну ситуацію в державі.

Сучасна українська політична партія повинна являти собою зареєстроване згідно з законодавством добровільне об'єднання громадян-прихильників певної загально-національної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяти формуванню і вираженню політичної волі певної частини суспільства, а також бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Навесні 2006 року вибори до українського парламенту відбудуться на пропорційній основі. Це означає, що виборці будуть обирати між списками різних політичних сил, які прагнуть потрапити до єдиного законодавчого органу влади.

В Україні передбачена **СИСТЕМА "ЖОРСТКИХ" СПИСКІВ**, тобто голос віддаватиметься за сформований партією список, порядок кандидатів у якому є незмінним. Причому у виборчому бюлетені виборці зможуть побачити прізвища та імена тільки перших п'ятох кандидатів у народні депутати від певної партії або блоку.

У світовій же практиці зустрічається і так звана система преференцій, коли виборці самі проставляють номери кандидатів у списку з тим, щоб саме "народні улюбленці" опинились у прохідній частині списку і стали парламентарями. Наразі в Україні, щоб пройти до Верховної Ради, партія повинна отримати три і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

Вибори до парламенту — справа дуже відповідальна, оскільки Ваш вибір "програмує" розвиток держави на найближчі чотири роки. Щоб не помилитись у виборі політичної сили і віддати голос саме за того, хто найповніше представлятиме Ваші інтереси, необхідно звертати увагу щонайперше на **ПРОГРАМИ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ**, які вони мають реалізовувати у контексті своєї парламентської роботи.

Відповідно до українського законодавства кожна політична партія повинна мати програму. Програма політичної партії є викладом цілей та завдань цієї партії, а також шляхів їх досягнення.

До сьогодні в українській політиці конкурували особисті харизматичні якості лідерів, а не добре виписані і обдумані програми політичних партій. Натомість у країнах розвинутої демократії виборці обирають не того, у кого симпатичніший вигляд або краща енергетика, а того, чия програма якнайбільше відповідає їх цінностям та інтересам. Вивчення програм політичних партій також важливе для оцінки діяльності тієї або іншої політичної сили у парламенті, оскільки виконання зобов'язань, взятих на себе під час виборчого процесу, є політичною і професійною відповідальністю кожної поважної партії.

Отже, для нас безпосереднє ознайомлення з програмами політичних партій означає:

- ▶ підвищення особистої політичної культури, а звідти — можливість самостійно, без оціночних суджень посередників розібратись, яка політична сила чого варта, мати власне бачення, яке унеможливить введення Вас в оману шляхом надання некомпетентної чи завідомо неправдивої інформації;
- ▶ можливість порівнювати цілі і цінності, виголошені певною політичною силою в її політичній програмі, з реальними діями, а звідси — впевненість у своїх висновках перед наступними парламентськими виборами.

Зважайте на те, що добре обміркований, компетентний вибір народу — найбільш певний шлях до поліпшення його добробуту.

Я — СПОСТЕРІГАЧ

У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі:

- ▶ від партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу;
- ▶ від громадських організацій;
- ▶ від іноземних держав та міжнародних організацій.

Звертаємо Вашу увагу на те, що офіційний спостерігач від партії (блоку) є самостійним суб'єктом виборчого процесу, у той час як офіційні спостерігачі від громадських організацій тільки здійснюють спостереження за ходом виборчого процесу, а офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу. Це означає, що офіційний спостерігач від партії (блоку) володіє більшим колом повноважень, ніж офіційні спостерігачі від громадських організацій або від іноземних держав та міжнародних організацій.

Повноваження офіційних спостерігачів починаються від дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією і припиняються після встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України.

Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі порушення ним законодавства України. Про дострокове припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення, а це означає, що у відповідному документі виборча комісія має навести обґрунтування та підстави для дострокового припинення повноважень офіційного спостерігача.

Як правило, громадянин України може бути офіційним спостерігачем від партії (блоку) або офіційним спостерігачем від громадської організації.

Офіційні спостерігачі від партій (блоків)

Офіційним спостерігачем від партії (блоку) — суб'єкта виборчого процесу може бути громадянин України, який:

- ▶ має право голосу;
- ▶ не є членом жодної виборчої комісії.

Не може бути офіційним спостерігачем від партії (блоку):

- ▶ член виборчої комісії;
- ▶ посадова особа органів виконавчої або судової влади, правоохоронних органів чи органів місцевого самоврядування;
- ▶ військовослужбовець;
- ▶ особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.

Офіційний спостерігач від партії (блоку) в територіальному виборчому окрузі реєструється окружною виборчою комісією за поданням уповноваженої особи партії (блоку) у відповідному територіальному або загальнодержавному виборчому окрузі. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються:

- ▶ прізвища, імена, по батькові офіційних спостерігачів;
- ▶ їх громадянство;
- ▶ дата народження;
- ▶ місце проживання та адреса житла;
- ▶ місце праці та посада;
- ▶ номери контактних телефонів.

До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами від відповідної партії (блоку).

Подання про реєстрацію спостерігача від партії (блоку) за підписом уповноваженої особи партії (блоку) вноситься до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня виборів. У свою чергу відповідна окружна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів та видає офіційним спостерігачам від партій (блоків) посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше як на наступний день після внесення подання.

Офіційний спостерігач від партії (блоку) має право:

- 1) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі бюлетенів виборцям і підрахунку голосів, не заважаючи членам виборчої комісії фізично;
- 2) робити фото- та кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;
- 3) бути присутнім під час видачі виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, у тому числі для організації голосування виборців за межами приміщення для голосування, та під час проведення такого голосування;
- 4) бути присутнім з дотриманням вимог законодавства на засіданнях дільничних та окружних виборчих комісій (не більше двох офіційних спостерігачів від однієї партії (блоку) одночасно), у тому числі під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановлення підсумків голосування в територіальному виборчому окрузі;
- 5) звертатися до відповідної виборчої комісії чи до суду з вимогою про усунення порушень виборчого законодавства у разі їх виявлення;
- 6) складати акт про виявлення порушення законодавства (такий акт підписується офіційним спостерігачем та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт порушення, із зазначенням їх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла) та подавати його з відповідною скаргою до виборчої комісії чи до суду;
- 7) вживати необхідних заходів щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;
- 8) отримати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів і встановлення результатів голосування;
- 9) реалізовувати інші права, передбачені виборчим законодавством України.

Офіційний спостерігач від партії (блоку) не має права:

- 1) безпідставно втручатися в роботу виборчої комісії, а також чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;
- 2) заповнювати замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчий бюлетень;
- 3) бути присутнім під час заповнення виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

У разі порушення офіційним спостерігачем від партії (блоку) вказаних вище вимог виборча комісія робить йому попередження. У випадку повторного або грубого порушення виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на своєму засіданні. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем від партії (блоку) до виборчої комісії вищого рівня або до суду.

Офіційний спостерігач має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви окружна виборча комісія ухвалює рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається уповноваженій особі партії (блоку) у відповідному окрузі.

Офіційні спостерігачі від громадських організацій

За дозволом Центральної виборчої комісії право мати офіційних спостерігачів надається громадським організаціям, що відповідають таким вимогам:

- ▶ до статутної діяльності цих організацій належать питання виборчого процесу та спостереження за ним;
- ▶ ці організації зареєстровані у встановленому законом порядку не менше як за два роки до дня виборів.

Офіційні спостерігачі від громадських організацій ведуть спостереження за перебігом виборчого процесу, у тому числі за голосуванням, підрахунком голосів та встановленням підсумків голосування на виборчій дільниці та в територіальному виборчому окрузі.

Громадська організація, яка відповідає зазначеним вимогам, не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час парламентських виборів. До клопотання, підписаного керівником громадської організації та засвідченого печаткою організації, додається:

- ▶ копія статуту громадської організації, засвідчена в нотаріальному порядку;
- ▶ копія свідоцтва про державну реєстрацію громадської організації, засвідчена або органом, що видав оригінал документа, або в нотаріальному порядку.

Центральна виборча комісія протягом 10 днів розглядає клопотання громадської організації і ухвалює рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову у наданні такого дозволу. Підставою для відмови може бути лише порушення громадською організацією вказаних вище законодавчих вимог. Копія рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу видається уповноваженому представнику цієї організації не пізніше ніж на наступний день після дня прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

Зауважте, що Центральна виборча комісія не пізніше ніж за 70 днів до дня виборів офіційно публікує у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на виборах.

Офіційним спостерігачем від громадської організації може бути громадянин України, який:

- ▶ має право голосу;
- ▶ не є членом жодної виборчої комісії.

Не може бути офіційним спостерігачем від громадської організації:

- ▶ член виборчої комісії;
- ▶ посадова особа органів виконавчої або судової влади, правоохоронних органів чи органів місцевого самоврядування;
- ▶ військовослужбовець;
- ▶ особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.

Офіційний спостерігач від громадської організації реєструється окружною виборчою комісією за поданням громадської організації, яка отримала дозвіл мати офіційних спостерігачів на виборах, за підписом керівника цієї організації, засвідченого печаткою організації. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів від громадської організації зазначаються:

- ▶ прізвища, імена та по батькові офіційних спостерігачів;
- ▶ їх громадянство;
- ▶ дата народження;
- ▶ місце проживання та адреса житла;
- ▶ місце праці та посада;
- ▶ номери контактних телефонів.

До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами від певної громадської організації.

Подання про реєстрацію спостерігача від громадської організації вносяться до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня виборів. Відповідна окружна виборча комісія не пізніш як на наступний день після внесення подання видає офіційним спостерігачам посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Офіційний спостерігач від громадської організації має право:

- 1) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів комісії, у тому числі під час видачі бюлетенів виборцям і підрахунку голосів, не заважаючи членам комісії фізично;
- 2) робити фото-, кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;
- 3) бути присутніми під час видачі виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, у тому числі для організації голосування виборців за межами приміщення для голосування, та під час проведення такого голосування;
- 4) бути присутніми з дотриманням вимог законодавства на засіданнях дільничних та окружної виборчих комісій відповідного територіального виборчого округу, у тому числі під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановлення підсумків голосування в територіальному виборчому окрузі;
- 5) отримати копію протоколу про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів та встановлення результатів голосування.

Офіційний спостерігач від громадської організації не має права:

- 1) безпідставно втручатися в роботу виборчої комісії, а також чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;
- 2) заповнювати замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчий бюлетень;
- 3) бути присутнім під час заповнення виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

!!! На засіданні виборчої комісії, на виборчій дільниці під час голосування мають право бути присутніми одночасно не більше трьох офіційних спостерігачів від різних громадських організацій. У разі реєстрації більшої кількості офіційних спостерігачів від громадських організацій окружна комісія рекомендує представникам цих організацій узгодити розподіл дільниць між громадськими організаціями.

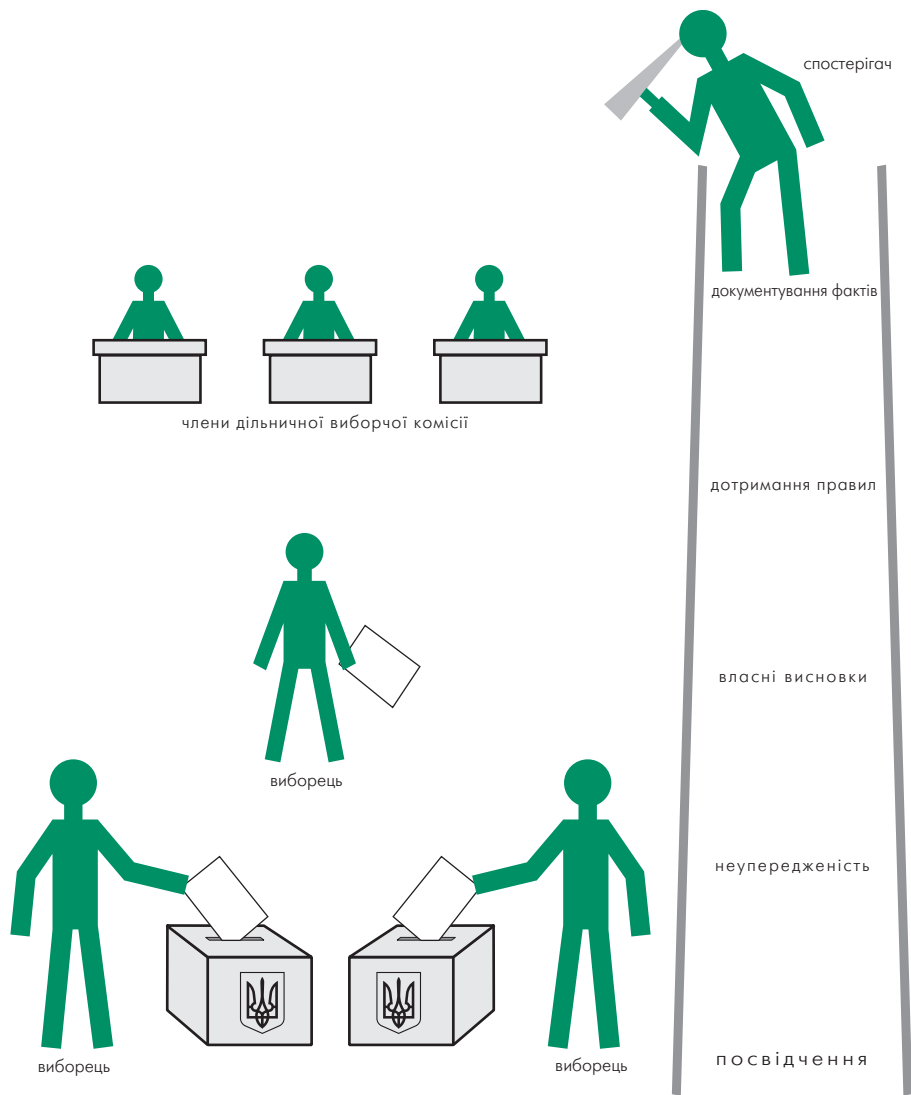
!!! Зверніть увагу, що офіційні спостерігачі від громадських організацій не є суб'єктами виборчого процесу і не мають повноважень, які належать суб'єктам виборчого процесу.

У разі грубого або систематичного порушення офіційним спостерігачем вказаних вище законодавчих вимог дільнична виборча комісія своїм рішенням може позбавити його права бути присутнім на засіданні дільничної виборчої комісії. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до виборчої комісії вищого рівня або до суду в порядку, передбаченому цим Законом.

Офіційний спостерігач від громадської організації має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви виборча комісія виносить рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надсилається громадській організації.

Кожен з нас, хто вирішить взяти участь у виборчому процесі як офіційний спостерігач, має усвідомлювати, що дотримання тільки законодавчих вимог не є абсолютно достатнім для професійного виконання своїх обов'язків. Не менш важливо — поважати і виконувати етичні правила, які у міжнародній практиці складають добру традицію належної поведінки офіційного спостерігача. Наприклад, ОБСЄ пропонує офіційним міжнародним спостерігачам дотримуватись таких основних етичних стандартів під час здійснення своїх повноважень:

- ▶ Спостерігач повинен зберігати сувору неупередженість під час виконання своїх обов'язків і у жодному випадку не повинен виказувати упередженість або надавати перевагу владі, партіям, кандидатам або ставитись упереджено до будь-яких питань, які виникають у межах виборчого процесу.
- ▶ Спостерігач повинен виконувати свої обов'язки у ненав'язливий спосіб та не повинен грубо втручатись у виборчий процес, у процедури в день виборів або у підрахунок голосів.
- ▶ Спостерігач повинен мати при собі посвідчення, видане відповідним уповноваженим органом державної влади, та представляти себе на вимогу зацікавлених представників державної влади.
- ▶ Спостерігач не повинен мати на собі/при собі символіку, кольори або наклейки, що належать будь-яким партіям або політичним силам.
- ▶ Спостерігач може звертати увагу органів влади на випадки недотримання правил, проте спостерігач ніколи не повинен давати інструкції або вживати заходів, які не відповідають рішенням виборчої влади.
- ▶ Спостерігач повинен робити власні висновки на основі фактів, які є добре документованими, дійсними і такими, що можуть бути перевірені. По тому виборчому пункту, де працював спостерігач, повинна бути належним чином заповнена форма статистичного спостереження.
- ▶ Спостерігач повинен дотримуватись усіх державних законів та правил.

Я — ЧЛЕН ДІЛЬНИЧНОЇ АБО ОКРУЖНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Громадяни України можуть активно долучитись до виборчого процесу як члени дільничної або окружної виборчої комісії. Цей розділ Посібника розкриває зміст прав та обов'язків членів окружних або дільничних виборчих комісій та повноваження самих цих комісій.

Окружна виборча комісія є юридичною особою. Окружна виборча комісія є комісією вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій в межах відповідного територіального виборчого округу з питань виборів народних депутатів.

Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як 2/3 її мінімального складу на її першому засіданні, яке проводиться не пізніш як на третій день після дня прийняття рішення про її утворення.

Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через 20 днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України.

Окружна виборча комісія:

- 1) забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів у межах територіального виборчого округу;
- 2) здійснює в межах відповідного територіального виборчого округу контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів виборцями, дільничними виборчими комісіями та їх членами, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, закладами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, кандидатами у депутати, партіями (блоками), їх представниками та уповноваженими особами, офіційними спостерігачами, іншими об'єднаннями громадян;

- 3) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- 4) утворює виборчі дільниці, окрім випадків, передбачених законодавством, встановлює їх межі та єдину нумерацію в територіальному виборчому окрузі;
- 5) утворює дільничні виборчі комісії відповідно до цього Закону, окрім утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку;
- 6) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;
- 7) вирішує питання використання коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;
- 8) контролює складання органами, уповноваженими на це Законом, списків виборців по виборчих дільницях на території виборчого округу, передає їх відповідним дільничним виборчим комісіям, контролює надання їх для загального ознайомлення;
- 9) контролює діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення приміщеннями для голосування, транспортом, засобами зв'язку, обладнанням, у межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення виборів депутатів на території виборчого округу;
- 10) разом з відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування сприяє організації зустрічей кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій (блоків) з виборцями на підприємствах, у закладах, установах, організаціях усіх форм власності, а у випадках, передбачених законодавством, організовує такі зустрічі;
- 11) передає дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені, бланки відкріпних посвідчень та бланки іншої документації відповідно до цього Закону, забезпечує контроль за обліком виборчих бюлетенів та бланків відкріпних посвідчень в межах округу;
- 12) забезпечує виготовлення печаток, штампів та передає їх дільничним виборчим комісіям;
- 13) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів;
- 14) реєструє офіційних спостерігачів від партій (блоків), громадських організацій у територіальному виборчому окрузі;

- 15) розглядає заяви і скарги стосовно підготовки та проведення виборів депутатів у межах територіального виборчого округу та виносить щодо них рішення;
- 16) встановлює підсумки голосування в межах територіального виборчого округу, складає протокол про підсумки голосування в межах округу, передає протокол та іншу виборчу документацію Центральній виборчій комісії;
- 17) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених Законом України "Про вибори народних депутатів України";
- 18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної державної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;
- 19) здійснює інші повноваження, передбачені українським законодавством.

Дільнична виборча комісія не є юридичною особою.

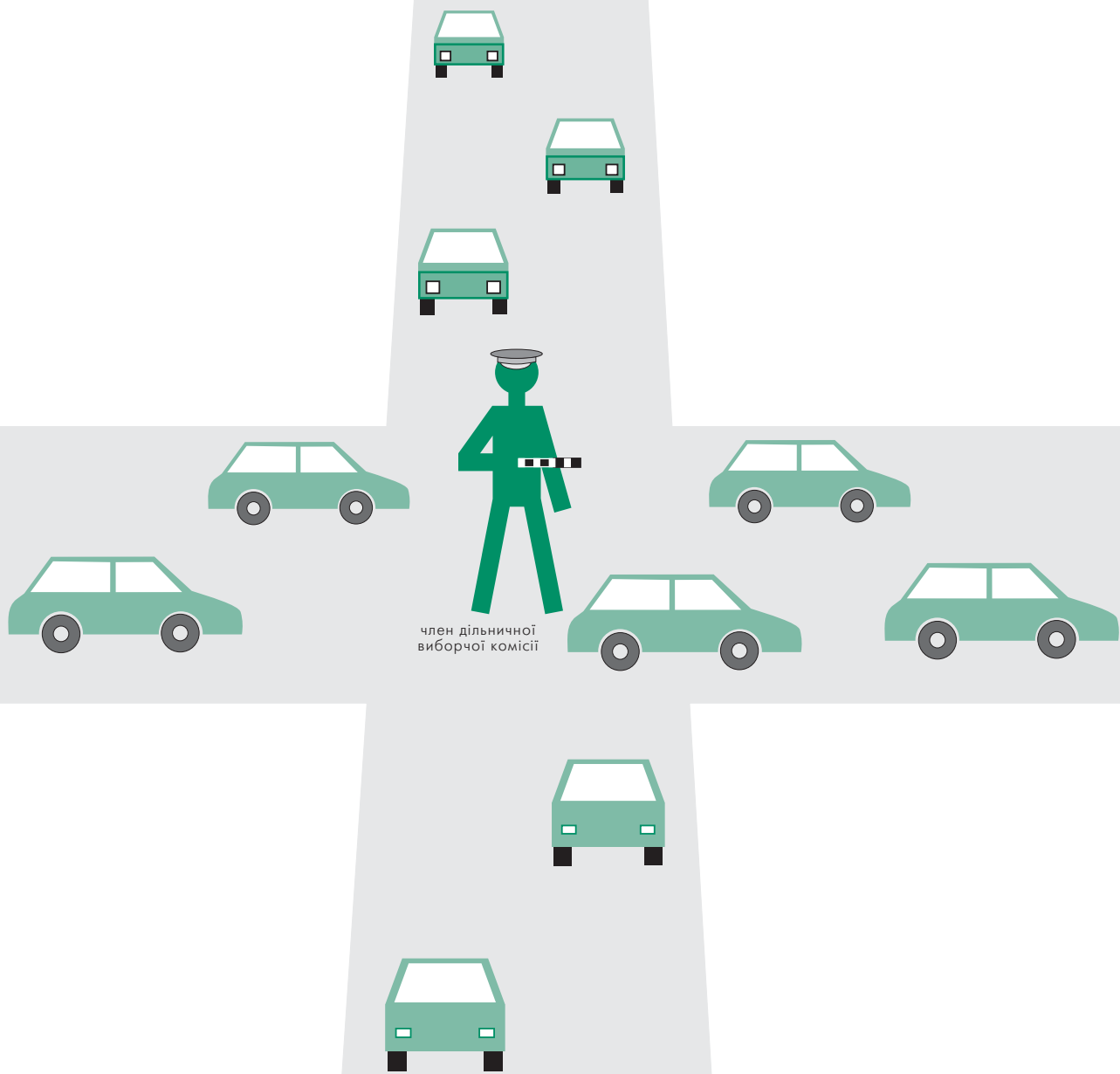
Дільнична виборча комісія є суб'єктом парламентського виборчого процесу, має право звертатися в межах своїх повноважень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до підприємств, закладів, установ та організацій, їх посадових та службових осіб.

Дільнична виборча комісія має власну печатку, зразок якої затверджується Центральною виборчою комісією.

Повноваження дільничної виборчої комісії

Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як 2/3 її мінімального складу на засіданні комісії, що проводиться не пізніш як на третій день після дня ухвалення рішення про її утворення.

Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через 15 днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України.

член дільничної
виборчої комісії

Дільнична виборча комісія:

- 1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів під час голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці;
- 2) отримує список виборців від окружної виборчої комісії, складає список виборців у випадках, передбачених цим Законом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Законом;
- 3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з виборчими списками кандидатів у депутати від партій (блоків), з передвиборними програмами цих партій (блоків), відомостями про кандидатів у депутати, а також з рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, відповідною окружною виборчою комісією, власними рішеннями та повідомленнями;
- 4) у порядку та в строки, встановлені Законом України "Про вибори народних депутатів України", вручає або надсилає кожному виборцю іменні запрошення із зазначенням дати проведення виборів, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування, номера виборця у списку виборців на відповідній дільниці;
- 5) забезпечує облік отриманих комісією виборчих бюлетенів та бланків відкріпних посвідчень;
- 6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;
- 7) за рішенням Центральної виборчої комісії вносить зміни до виборчих бюлетенів у порядку та у строки, передбачені виборчим законодавством;
- 8) організовує на виборчій дільниці голосування;
- 9) проводить підрахунок голосів виборців, поданих на виборчій дільниці, складає протокол про підсумки голосування на виборчій дільниці та передає його та іншу виборчу документацію відповідній окружній виборчій комісії;
- 10) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці за наявності обставин, передбачених Законом України "Про вибори народних депутатів України";
- 11) розглядає заяви і скарги з питань списку виборців, підготовки та організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;
- 12) здійснює інші повноваження, передбачені українським законодавством.

Виборче законодавство України закріплює низку вимог, яким мають відповідати особи, що хочуть стати членами дільничної або окружної виборчої комісії.

Так, до складу окружної виборчої комісії чи дільничної виборчої комісії звичайної або спеціальної виборчої дільниці можуть входити виборці, які проживають у межах території України. Виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України, а також виборів Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісії всеукраїнського або місцевого референдуму, якщо зазначені вибори чи референдум проводяться одночасно з виборами народних депутатів України.

До складу окружної чи дільничної виборчої комісії не можуть входити:

- ▶ кандидати у депутати;
- ▶ представники партій (блоків) у Центральній виборчій комісії;
- ▶ уповноважені особи партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу;
- ▶ посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- ▶ працівники судів та правоохоронних органів;
- ▶ громадяни, які утримуються в установах кримінально-виконавчої системи або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому Законом порядку.

! Важливо, що до складу дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у стаціонарному лікувальному закладі або в установі кримінально-виконавчої системи, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

! Секретар окружної чи дільничної виборчої комісії повинен володіти державною мовою в обсязі, необхідному для ведення діловодства.

! Голова, заступник голови та секретар окружної або дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї партії (блоку) — суб'єкта виборчого процесу.

Правовий статус члена дільничної або окружної виборчої комісії

Правовий статус члена дільничної або окружної виборчої комісії визначається Законом України "Про вибори народних депутатів України".

Член окружної, дільничної виборчої комісії на першому засіданні виборчої комісії, в якому він бере участь, в обов'язковому порядку складає таку присягу члена комісії:

Я (прізвище, ім'я та по батькові), беручи на себе повноваження члена виборчої комісії та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися Конституції та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист виборчих прав громадян України.

Особа, що склала присягу, ставить свій підпис під її текстом. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної комісії. Члену комісії після складення ним присяги видається посвідчення з підписом голови комісії вищого рівня.

Відмова скласти присягу означає відмову особи бути членом комісії.

За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної чи дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії з оплатою їх праці в комісії відповідно до виборчого законодавства або здійснювати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією. Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи зі збереженням загального та спеціального стажу.

Стосовно всіх інших членів виборчої комісії, окрім тих, які, як зазначено вище, будуть виконувати свої обов'язки членів комісії на постійній основі, то на час участі у засіданнях комісії, інших заходах щодо виконання виборчого законодавства чи рішень комісії на кожного члена виборчої комісії поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час. Члени виборчої комісії звільняються від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної виборчої комісії про скликання засідання комісії або рішення виборчої

комісії про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених виборчим законодавством. Такі повідомлення або рішення повинні містити зазначення дати, часу та запланованої тривалості засідання виборчої комісії або іншого заходу.

▶ **З**верніть увагу, що член комісії не може бути звільнений з роботи, переведений на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у виборчій комісії.

Член виборчої комісії має право:

- 1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд виборчої комісії;
- 2) виступати на засіданнях виборчої комісії, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, що належать до повноважень комісії;
- 3) за дорученням відповідної виборчої комісії перевіряти діяльність виборчих комісій нижчого рівня;
- 4) безперешкодно ознайомлюватися з документами виборчої комісії, членом якої він є, та виборчих комісій нижчого рівня на відповідній території;
- 5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена виборчої комісії, у тому числі витрат на відрядження, пов'язаних з виконанням обов'язків члена комісії, у порядку і розмірі, що встановлені Кабінетом Міністрів України.

Член виборчої комісії зобов'язаний:

- 1) додержуватися Конституції України, цього та інших законів України з питань підготовки і проведення виборів;
- 2) брати участь у засіданнях виборчої комісії;
- 3) виконувати рішення виборчої комісії та обов'язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії.

▶ **В**ажливо, що члену виборчої комісії протягом часу своїх повноважень забороняється агітувати за чи проти партій (блоків), кандидатів у депутати та публічно оцінювати діяльність партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу та кандидатів у депутати.

Законодавство України передбачає можливість **дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії або члена виборчої комісії.**

Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду в разі систематичного порушення комісією Конституції та законодавства України. **Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.**

Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку з:

- 1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;
- 2) відкликанням його суб'єктом подання його кандидатури;
- 3) припиненням його громадянства України;
- 4) вибуттям на період до дня виборів включно за межі України або країни, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії;
- 5) реєстрацією його кандидатом у народні депутати України або кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;
- 6) реєстрацією його представником партії (блоку) у Центральній виборчій комісії; уповноваженою особою партії (блоку) або довіреною особою кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради чи кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; уповноваженою особою місцевої організації партії (блоку місцевих організацій партій), якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;
- 7) входженням його до складу іншої виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;
- 8) відмовою скласти присягу члена комісії;
- 9) порушенням присяги члена комісії, що виражалось через систематичне невиконання покладених на нього обов'язків і було засвідчено не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;
- 10) повторним або одноразовим грубим порушенням законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня;

- 11) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;
- 12) визнанням його недієздатним;
- 13) його смертю.

Окрім того, у разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна окружна або дільнична виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосувало не менше 2/3 членів складу комісії. Це подання підлягає обов'язковому розгляду. Рішення про заміну голови виборчої комісії, заступника голови, секретаря виборчої комісії не тягне за собою припинення повноважень цих осіб як членів відповідної виборчої комісії, тобто ці особи замінюються на вказаних посадах іншими членами комісії, а самі залишаються просто членами виборчої комісії.

Громадяни і Виборці!

Ви читаєте вже третій посібник, який Фондація "Відкрите суспільство" видає для підвищення Вашої обізнаності щодо залучення до політичних та правових процесів у нашій країні. Ми раді, що з кожним новим виданням Ваша зацікавленість у громадській діяльності дедалі більше зростає. Наприкінці цієї чергової публікації ми знову звертаємось до Вас із традиційними словами:

Працюйте, будьте активними і пам'ятайте: **вибори — це не розважальне шоу для політиків. Вибори — це наша реальна можливість впливати і самостійно створювати своє майбутнє і майбутнє нашої держави!**

Громадська організація "Фундація "Відкрите суспільство"

"Фундація "Відкрите суспільство" – це українська неурядова громадська організація, створена та зареєстрована в березні 2001 року. Метою організації є сприяння побудові відкритого громадянського суспільства. Ми прагнемо, щоб Україна, обравши демократичний шлях розвитку, мала сильне громадянське суспільство, спроможне розвиватись, впливати та гнучко змінюватись відповідно до вимог часу.

www.deputat.org.ua

Видано за сприяння Національного фонду підтримки демократії США (National Endowment for Democracy)

Національний фонд підтримки демократії як недержавна неприбуткова організація була створена в 1983 році для зміцнення демократичних інституцій у всьому світі шляхом проведення недержавних ініціатив. Діяльність Фонду керується незалежною Радою директорів і фінансується за рахунок громадських коштів, розмір яких щороку визначається Конгресом США. Ці кошти використовуються для надання сотень грантів громадським організаціям в багатьох регіонах світу, включаючи Східну Європу та країни колишнього Радянського Союзу. Майже 20 років існування Фонду підтверджують його ефективність та успіх.

www.ned.org

